Tax Policy]. *Svit finansiv*, is. 3 (2010): 130-136. http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19276/1/Нікітішин%20А..pdf
Podatkova systema / I. S. Volokhova, O. Yu. Dubovyk (eds.) [The Tax System]. Kharkiv: Disa plius, 2019.
Podatkova systema / V. H. Baranova (ed.) [The Tax System]. Odesa: VMV, 2014.
Shura, N. O., Burkova, L. A., and Semeniaka, T. V. "Sutnist, znachennia ta aktualni pytannia opodatkuvannia v Ukraini v suchasnykh umovakh hospodariuvannia" [The Nature, Importance and Current Issues of Taxation in Ukraine in Modern Conditions of Managing]. *Efektyvna ekonomika*, no. 5 (2016). http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5012
Skoropad, I. S., and Harasymchuk, O. V. "Fiskalna polityka yak sposib napovnennia derzhavnoho biudzhetu" [Fiscal Policy as a Way to Fill the State Budget]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, is. 714 (2011): 529-533. http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12884/1/080_Fiskalna%20politika%20ja_529_533_714.pdf
"Zvitnist pro vykonannia biudzhetiv" [Reporting on Budget Execution]. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. https://www.treasury.gov.ua/ua

УДК 336.1
JEL: R51

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РІВНЯ БЮДЖЕТНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНІВ ВОЛИНІ

©2021 **ВАХОВИЧ І. М., НЕДОПАД Г. В.**

УДК 336.1
JEL: R51

Вахович І. М., Недопад Г. В. Аналіз та оцінка рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині

Метою статті є аналіз та оцінка рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині, що дозволяє виявити основні чинники впливу на неї та запропонувати зважені фінансові рішення досягнення ефективного формування та використання коштів місцевих бюджетів в умовах децентралізації. У статті надано власний підхід до оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині, що базується на обчисленні низки відносних показників у розрізі трьох напрямків, а саме: формування доходів, розподіл видатків і використання коштів. На основі розрахованих відносних показників бюджетної ефективності обчислено інтегральний показник бюджетної ефективності за формуванням доходів, розподілом видатків і використанням коштів, що дозволило оцінити ефективність місцевих бюджетів з різних напрямів та виявити адміністративні райони з найвищим і найнижчим рівнем ефективності бюджетів, а також пояснити таку диференціацію. На основі результатів розрахунку інтегральних показників у межах трьох напрямів обчислено загальний інтегральний показник бюджетної ефективності адміністративних районів Волині, що дозволило здійснити групування останніх на групи з найвищим, високим, середнім і низьким рівнем бюджетної ефективності. У результаті проведеного аналізу та оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині визначено вагомі чинники її забезпечення, що є основою для подальшої розробки зважених та обґрунтованих управлінських рішень.
Ключові слова: *бюджетна ефективність, видатки бюджету, власні доходи бюджету, доходи бюджету, місцеві бюджети.*
DOI: *https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-299-307*
Табл.: *4.* ***Бібл.:*** *16.*

Вахович Ірина Михайлівна *– доктор економічних наук, професор, ректор Луцького національного технічного університету (вул. Львівська, 75, Луцьк, 43018, Україна)*
E-mail: *irina-vaxovitch@lntu.edu.ua*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-1129-203X*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35759687700*
Недопад Григорій Вікторович *– аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Луцький національний технічний університет (вул. Львівська, 75, Луцьк, 43018, Україна), Голова Волинської обласної рада (Київський майдан, 9, Луцьк, 43027, Україна)*
E-mail: *grigorii.nedopad@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-7692-861X*

UDC 336.1
JEL: R51

Vakhovych I. M., Nedopad H. V. Analyzing and Assessing the Level of Budget Efficiency of Administrative Districts of Volyn

The article is aimed at analyzing and assessing the level of budget efficiency of administrative districts of Volyn, thus allowing to identify the main factors influencing it and to offer balanced financial solutions for achieving the efficient formation and use of local budget funds in the conditions of decentralization. The article provides the authors' own approach to assessing the level of budget efficiency of administrative districts of Volyn, based on the computation of a number of relative indicators in the context of three directions, namely: formation of income, distribution of expenditures, and use of funds. On the basis of computed relative indicators of budget efficiency, the integral indicator of budget efficiency in terms of income formation, distribution of expenditures and the use of funds is calculated, allowing to evaluate the efficiency of local budgets in different directions and identify administrative districts with the highest and lowest level of budget efficiency, as well as explain such differentiation. On the basis of the results of computation of integral indicators within three directions, the general integral indicator of the budget efficiency of administrative districts of Volyn was calculated, which made it possible to group the latter into groups with the highest, high, medium and low level of budget efficiency. As result of the carried out analysis and assessment of the level of budget efficiency of administrative districts of Volyn, significant factors of its provision are determined, which is the basis for the further development of balanced and substantiated managerial decisions.
Keywords: *budget efficiency, budget expenditures, budget own revenues, budget revenues, local budgets.*
Tabl.: *4.* ***Bibl.:*** *16.*

Vakhovych Iryna M. *– D. Sc. (Economics), Professor, Rector of the Lutsk National Technical University (75 Lvivska Str., Lutsk, 43018, Ukraine)*
E-mail: *irina-vaxovitch@lntu.edu.ua*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-1129-203X*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35759687700*
Nedopad Hryhorii V. *– Postgraduate Student of the Department of Finance, Banking and Insurance, Lutsk National Technical University (75 Lvivska Str., Lutsk, 43018, Ukraine), Head of Volyn Regional Council (9 Kyivskyi Maidan, Lutsk, 43027, Ukraine)*
E-mail: *grigorii.nedopad@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-7692-861X*

В умовах дефіциту фінансових ресурсів на регіональному рівні підвищується увага до визначення шляхів ефективного використання коштів місцевих бюджетів з метою збільшення їх дохідної частини та раціонального розподілу видатків. У контексті виявлення шляхів підвищення ефективності формування та використання коштів місцевих бюджетів необхідно виявити основні фактори впливу на даний процес і систематизувати ключові проблеми. У цьому аспекті нами пропонується здійснювати аналіз та оцінку бюджетної ефективності, використовуючи низку відносних показників, що дозволить виявити, наскільки ефективно формуються доходи та розподіляються видатки з урахуванням особливостей розвитку окремої адміністративної території. У результаті комплексного аналізу бюджетної ефективності підвищиться спроможність виявити основні фактори чи індикатори, які зумовлюють вплив на неї, а також буде можливо обґрунтувати вагомі управлінські рішення на регіональному рівні, спрямовані на покращення фінансових відносин органів місцевого самоврядування.

Зважаючи на вищезазначене та зміни, зумовлені децентралізацією, які привели до утворення на території Волинської області лише чотирьох районів замість 16, які існували до 01.01.2021 р., підвищується увага до аналізу й оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині. Аналіз бюджетної ефективності адміністративних районів Волині виконаємо на основі розрахованих і зведених показників; визначимо подібні між собою райони з позиції ефективного формування та використання коштів місцевих бюджетів, що дозволить провести порівняння із утвореними адміністративними районами Волині у 2021 р. та запропонувати певні фінансово-управлінські рішення з підвищення їх бюджетної ефективності.

Загалом, проблемні аспекти бюджетного процесу на рівні певного регіону, пов'язані із формуванням доходів, розподілу видатків знайшли своє бачення у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, питання аналізу та оцінки бюджетного процесу, бюджетної ефективності, самостійності та спроможності окремих територій вивчались у працях: С. Ананенка [1], М. Васильєвої [2], Г. Возняк [3], О. Грубляк зі співавторами [4], Л. Костирко [5], Л. Лисяк зі співавторами [6], А. Лучки [7], М. Махсуна [8], Ю. Раделицького зі співавторами [9], О. Сухарєва [10], Р. Хакета [11] та інших.

Проте наявні зміни в бюджетній політиці на регіональному рівні, зумовлені процесом децентралізації в Україні, вимагають постійного вивчення проблем забезпечення ефективності місцевих бюджетів, генеруючи нові умови та принципи з метою досягнення їх самостійності. Відповідно, основною *метою* написання статті є аналіз та оцінка рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині у контексті виявлення основних факторів впливу на неї та розробки цілісного підходу до підвищення ефективності формування доходів, розподілу видатків місцевих бюджетів, зважаючи на процес децентралізації.

Проведений аналіз методичних підходів до оцінки бюджетного процесу, бюджетного забезпечення, ефективності формування та використання бюджетних коштів свідчить, що окремі науковці пропонують визначати різні показники, застосовуючи низку різних критеріїв та індикаторів [12, с. 125–131]. Зокрема, як критерії результативності використання бюджетних коштів, Р. Хакет пропонує такі: якість, продуктивність, ефективність, трудомісткість, рентабельність [11, p. 111–112]. М. Махсун вважає за необхідне оцінювати рівень ефективності видаткового бюджету, який базується на сукупних витратах від прямих і непрямих витрат [8].

С. Ананенко [1, с. 14–17] та М. Васильєва [2, с. 27–28] пропонують здійснювати оцінку бюджетного процесу за рівнем ефективності бюджетних витрат, використовуючи такі показники: економічна ефективність; результативність; ефективність бюджетних витрат.

Л. Лисяк, С. Качула, О. Грабчук, М. Філіпова, А. Кушнір пропонують здійснювати оцінку рівня бюджетної стійкості територій, базуючись на структурі джерел фінансування [6, p. 58].

А. Лучка в контексті аналітичного дослідження бюджетного процесу здійснює оцінку бюджетного потенціалу територій, що базується на співвідношенні власних доходів місцевих бюджетів до загального обсягу надходжень до місцевого бюджету [7].

Окрім цього, наявні праці, спрямовані на формування підходів до оцінки рівня бюджетної ефективності чи бюджетного забезпечення територій. Так, О. Сухарєв у напрямку оцінки бюджетної ефектив-

ності територій пропонує: визначати тип структури бюджету (збалансований, дефіцитний чи профіцитний), здійснювати опис структурної проблеми (подання поточного та бажаного бюджету); аналізувати виконання завдань бюджету та бюджетної політики [10, с. 26]. На думку О. Грубляк, М. Карвацького та А. Жаворонка, варто здійснювати комплексну оцінку бюджетної ефективності територій, яка повинна включати такі показники: умови бюджетного планування; послідовність основних напрямів фіскальної політики; співвідношення фактичних і запланованих доходів/видатків бюджету; відповідність структури фактичних доходів/витрат структурі запланованих; темпи зростання доходів бюджету; частка дефіциту бюджету у ВВП; наявність фінансових порушень; частка витрачених бюджетних коштів; умови подання звітів з виконання бюджету; їх повнота; дотримання бюджетного процесу; графік і умови затвердження бюджету законодавчим органом; кількість змін, внесених до нього; публікація бюджетної інформації на офіційних сайтах; проведення громадських слухань з бюджетних питань [4, с. 110].

Оцінку бюджетного забезпечення територій, на думку Г. Возняк, варто здійснювати за такими напрямами, як: стан і збалансованість бюджету, міжбюджетна взаємодія, стійкість бюджету та боргове навантаження [3, с. 115]. При цьому в межах окремого напрямку запропоновано низку одиничних показників, що дозволяє детально підходити до даної оцінки й отримувати комплекс необхідної інформації.

Л. Костирко та Н. Велентейчик аналіз бюджетної ефективності територій пропонують проводити за такими напрямами: фінансова збалансованість, фінансова самостійність та ефективність бюджету [5, с. 86].

Найбільшої уваги, на нашу думку заслуговує підхід до аналітичного дослідження бюджетного процесу територій, а саме: оцінки рівня їх бюджетної децентралізації, запропонований Ю. Раделицьким, А. Пелехатим та О. Квасній. Таким чином, на думку авторів, основними напрямами оцінки рівня бюджетної децентралізації окремої території є: бюджетна децентралізація за доходам; децентралізація за видатками; фінансова стійкість місцевих бюджетів за трансфертами [9]. У межах окремого із напрямів було обчислено певні коефіцієнти, а потім на їх основі розраховано три інтегральні індекси, що дає змогу ранжувати регіони, визначати їх сильні та слабкі сторони в умовах децентралізації.

При вивченні наявних підходів до аналізу та оцінки ефективності бюджетного процесу, бюджетної ефективності, стійкості, самостійності та спроможності територій нами розроблено власний підхід до оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині. Суть запропонованого підходу до оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині зводиться до такого:

1. Здійснено розрахунок відносних показників бюджетної ефективності в межах трьох напрямів: формування доходів, розподіл видатків і використання коштів (за методикою *табл. 1*).
2. Здійснено систематизацію всіх розрахованих відносних показників бюджетної ефективності, зважаючи на їх різну модифікацію та одиниці виміру (використано багатофакторний порівняльний аналіз, який базується на виділені двох груп показників: тих, для яких позитивним є зростання (стимулятори); для яких позитивним є зменшення (дестимулятори) [13, с. 153–155].
3. Розраховано інтегральний індекс бюджетної ефективності за формуванням доходів, розподілом видатків і використанням коштів адміністративних районів Волині за методикою обчислення середньої геометричної модифікованої [14, с. 121]. Найвище значення інтегрального показника буде відображати найвищий рівень бюджетної ефективності.
4. Розраховано загальний інтегральний індекс бюджетної ефективності адміністративних районів Волині (як середня арифметична трьох показників: інтегрального показника бюджетної ефективності за формуванням доходів, інтегрального показника бюджетної ефективності за розподілом видатків та інтегрального показника за використанням коштів). Чим вище значення загального інтегрального показника по окремому району, тим вищий рівень бюджетної ефективності.
5. Здійснено групування адміністративних районів Волині за рівнем бюджетної ефективності, згідно з чим виділено групи з найвищим, високим, середнім і низьким рівнем бюджетної ефективності. З метою групування адміністративних районів використано статистичний метод, що полягає в розрахунку групувального інтервалу (відношення різниці максимального та мінімального значення показника до кількості груп, на які розподіляються адміністративні райони Волині).

Загалом варто зазначити, що адміністративні райони Волинської області включали у 2018 та 2019 рр. чотири міста та 16 районів, а у 2020 р. – 3 міста та 16 районів. Зміни відбулися щодо м. Луцька, оскільки у 2020 р.і була утворена територіальна громада м. Луцька.

Відповідно до вищезазначеного в *табл. 2* відображено дані розрахунку інтегральних показників бюджетної ефективності адміністративних районів Волині в розрізі трьох напрямів її оцінки, згідно з чим можна свідчити, що до п'ятірки лідерів з найвищим рівнем бюджетної ефективності за формуванням доходів у 2018 р. належали бюджети м. Луцьк, м. Ко-

Таблиця 1

Показники бюджетної ефективності адміністративних районів Волинської області

Критерій оцінки	Показник	Формула розрахунку
1	2	3
Формування доходів	Загальне покриття видатків місцевого бюджету	Відношення загального обсягу фактичних доходів до загального обсягу фактичних видатків
	Фінансова незалежність місцевих бюджетів	Відношення суми фактичних податкових і неподаткових надходжень до загального обсягу фактичних доходів
	Податкова незалежність місцевих бюджетів	Відношення фактичних податкових надходжень до загального обсягу фактичних доходів
	Чиста податкова незалежність	Відношення фактичних податкових надходжень у результаті сплати місцевих податків і зборів до загального обсягу фактичних податкових надходжень
	Загальна фінансова залежність місцевого бюджету	Відношення фактичних міжбюджетних трансфертів до загального обсягу фактичних доходів
	Пряма фінансова залежність місцевого бюджету	Відношення фактичних міжбюджетних трансфертів до обсягу власних фактичних доходів
	Загальна фінансова стійкість	Відношення суми фактичних податкових і неподаткових надходжень до загального обсягу фактичних видатків
	Власна податкова стійкість	Відношення фактичних податкових надходжень в результаті сплати місцевих податків і зборів до загального обсягу фактичних видатків
	Власна збалансованість місцевого бюджету	Відношення різниці між фактичними загальними доходами і фактичними міжбюджетними трансфертами до різниці між фактичними видатками та надходженнями до бюджету у вигляді субвенцій
	Якість міжбюджетних трансфертів	Відношення надходжень до бюджету у вигляді субвенцій до міжбюджетних трансфертів
Розподіл видатків	Обсяг фактичних видатків місцевого бюджету	Відношення фактичного загального обсягу видатків до планового загального обсягу видатків
	Обсяг видатків на державне управління	Відношення фактичного обсягу видатків на державне управління до фактичного загального обсягу видатків
	Соціальна спрямованість бюджету	Відношення фактичного обсягу видатків на соціально-культурну сферу до фактичного загального обсягу видатків
	Обсяг видатків на провадження економічної діяльності	Відношення фактичного обсягу видатків на економічну діяльність до фактичного загального обсягу видатків
	Обсяг видатків на реалізацію регіональних програм	Відношення фактичного обсягу видатків на реалізацію регіональних програм до фактичного загального обсягу видатків
	Обсяг видатків на діяльність житлово-комунального господарства	Відношення фактичного обсягу видатків на діяльність житлово-комунального господарства до фактичного загального обсягу видатків
	Обсяг видатків на соціально-культурну сферу в загальному обсязі власних доходів	Відношення фактичного обсягу видатків на соціально-культурну сферу до фактичного обсягу власних доходів
	Обсяг видатків на економічну діяльність в загальному обсязі власних доходів	Відношення фактичного обсягу видатків на економічну діяльність до фактичного обсягу власних доходів
	Обсяг видатків на заробітну плату в обсязі фактичних податкових надходжень до бюджету	Відношення фактичного обсягу видатків на заробітну плату в обсязі фактичних податкових надходжень до бюджету
	Обсяг видатків на заробітну плату в обсязі видатків на соціально-культурну сферу та державне управління	Відношення фактичних видатків на заробітну плату до суми видатків на соціально-культурну сферу та державне управління

Закінчення табл. 1

1	2	3
Використання коштів	Обсяг фактичних видатків у розрахунку на 1 особу наявного населення	Відношення фактичного обсяг видатків до чисельності наявного населення
	Обсяг фактичних видатків на освіту до кількості освітніх закладів на певній адміністративній території	Відношення фактичних видатків на освіту до кількості освітніх закладів на певній адміністративній території
	Обсяг фактичних видатків місцевого бюджету соціально-культурного спрямування в розрахунку на 1 особу наявного населення	Відношення фактичного обсягу видатків місцевого бюджету соціально-культурного спрямування до чисельності наявного населення
	Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку понесених фактичних видатків на економічну діяльність	Відношення обсягу реалізованої промислової продукції до обсягу фактичних видатків на економічну діяльність
	Обсяг фактичних видатків на економічну діяльність у розрахунку кількості суб'єктів господарювання (юридичних осіб)	Відношення фактичних видатків на економічну діяльність до кількості суб'єктів господарювання (юридичних осіб)
	Обсяг фактичних власних доходів в обсязі фактичного загальних видатків	Відношення обсягу власних фактичних доходів місцевого бюджету до фактичного загального обсягу видатків
	Обсяг фактичних видатків на соціальну сферу в розрахунку на 1 особу наявного населення	Відношення фактичного обсягу видатків на соціальну сферу до чисельності наявного населення
	Обсяг фактичних видатків на заробітну плату в розрахунку на 1 особу наявного населення	Відношення фактичних видатків на заробітну плату до чисельності наявного населення
	Обсяг фактичних видатків на культуру та мистецтво в розрахунку кількості закладів культури та мистецтва на певній адміністративній території	Відношення фактичних видатків на культуру та мистецтво до кількості закладів культуру та мистецтва на певній адміністративній території
	Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку понесених фактичних видатків місцевого бюджету	Відношення обсягу реалізованої промислової продукції на певній адміністративній території до фактичних видатків місцевого бюджету

Джерело: авторська розробка.

вель, м. Нововолинськ, м. Володимир-Волинський та Луцького району.

Найнижчий рівень бюджетної ефективності за формуванням доходів у 2018 р. належав бюджету Любешівського району, що пов'язано із незначною часткою власних доходів у структурі дохідної бази місцевого бюджету. У 2019 р. найвищий рівень бюджетної ефективності за формуванням доходів належав бюджетам м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ і Горохівського району. Найнижчий рівень бюджетної ефективності за формуванням доходів у 2019 та 2020 рр. належав бюджету Володимир-Волинського району, що пов'язано із досить низькими обсягами доходів бюджету, 100% яких належало власним доходам. Це обумовлено створенням двох великих ОТГ на території району та, відповідно, розміщенням на їх території основних об'єктів забезпечення доходів бюджету Володимир-Волинського району в роках, що передували 2019 р. У 2020 р. найвищий рівень бюджетної ефективності за формування доходів мали бюджети м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ, Горохівського та Локачинського районів.

Згідно з даними табл. 2 до лідерів за інтегральним показником бюджетної ефективності місцевих бюджетів за розподілом видатків належали: у 2018 р. м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Ново-

Таблиця 2

Інтегральні показники бюджетної ефективності адміністративних районів Волинської області в розрізі трьох напрямів

Адміністративні райони Волинської області	Інтегральні показники бюджетної ефективності								
	за формуванням доходів			за розподілом видатків			за використанням коштів		
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
м. Луцьк	0,941	0,886	–	0,736	0,648	–	0,674	0,621	–
м. Володимир-Волинський	0,755	0,753	0,828	0,737	0,715	0,644	0,659	0,587	0,643
м. Ковель	0,829	0,823	0,880	0,656	0,570	0,617	0,664	0,651	0,688
м. Нововолинськ	0,691	0,653	0,659	0,674	0,638	0,583	0,635	0,533	0,550
Володимир-Волинський	0,352	0,075	0,102	0,325	0,418	0,392	0,338	0,247	0,096
Горохівський	0,550	0,520	0,540	0,488	0,437	0,448	0,465	0,425	0,454
Іваничівський	0,377	0,315	0,430	0,399	0,413	0,383	0,284	0,168	0,103
Камінь-Каширський	0,383	0,339	0,370	0,391	0,333	0,342	0,487	0,469	0,466
Ківерцівський	0,484	0,333	0,412	0,475	0,361	0,363	0,449	0,329	0,229
Ковельський	0,420	0,392	0,499	0,363	0,374	0,402	0,232	0,204	0,164
Локачинський	0,533	0,467	0,563	0,473	0,404	0,439	0,417	0,292	0,289
Луцький	0,716	0,385	0,532	0,659	0,390	0,495	0,548	0,284	0,235
Любешівський	0,227	0,228	0,322	0,359	0,353	0,549	0,308	0,191	0,161
Любомльський	0,284	0,283	0,360	0,360	0,360	0,363	0,206	0,156	0,114
Маневицький	0,477	0,424	0,455	0,491	0,426	0,421	0,391	0,443	0,442
Ратнівський	0,368	0,353	0,438	0,403	0,359	0,398	0,346	0,327	0,244
Рожищенський	0,518	0,493	0,515	0,501	0,445	0,433	0,463	0,413	0,435
Старовижівський	0,434	0,264	0,342	0,445	0,332	0,333	0,373	0,243	0,146
Турійський	0,489	0,475	0,530	0,466	0,406	0,410	0,358	0,309	0,243
Шацький	0,464	0,387	0,461	0,389	0,325	0,421	0,259	0,279	0,283

Джерело: розраховано за [15; 16].

волинськ і Луцький район; у 2019 р. – м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ і Рожищенський район; у 2020 р. – м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ, Луцький і Любешівський райони. Підвищення рівня бюджетної ефективності за розподілом видатків у Любешівському районі у 2020 р. обумовлено високим відсотком виконання місцевого бюджету (99,1%). Найнижчий рівень бюджетної ефективності за розподілом видатків у 2018 р. відстежувався у Володимир-Волинському районі, у 2019 р. – у Шацькому районі, а у 2020 р. – у Старовижівському районі.

Виявлено, що найвищий рівень бюджетної ефективності за використанням коштів відзначався у 2018–2019 р. у м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, м. Ковель і м. Нововолинськ, а у 2020 р. – у м. Володимир-Волинський, м. Ковель і м. Нововолинськ. Найнижчий рівень бюджетної ефективності за рівнем використання коштів у 2018 р. був у Іваничівському, Ковельському, Любешівському, Любомльському та Шацькому районах. У 2019 р. на найнижчому рівні бюджетної ефективності за рівнем використання коштів знаходилися Іваничівський, Ковельський, Любешівський, Любомльський і Старовижівський райони, а у 2020 р. – Володимир-Волинський, Іваничівський, Любешівський, Любомльський і Старовижівський райони.

На основі обчислених інтегральних показників бюджетної ефективності за формуванням доходів, розподілом видатків і використанням коштів нами обчислено інтегральний показник бюджетної ефективності адміністративних районів Волинської області, дані про що зведено в *табл. 3*.

У цілому результати розрахунку загального інтегрального показника бюджетної ефективності показують, що протягом 2018–2019 рр. найвищий рівень бюджетної ефективності забезпечувався у м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ, а у 2020 р. – у м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ. Окрім цього, виявлено, що аутсайдерами у сфері забезпечення бюджетної ефективності місцевих бюджетів у 2018–2020 рр. були: Воло-

Таблиця 3

Загальний інтегральний показник бюджетної ефективності адміністративних районів Волинської області

Адміністративні райони Волинської області	2018 р.	Рейтинг районів у 2018 р.	2019 р.	Рейтинг районів у 2019 р.	2020 р.	Рейтинг районів у 2020 р.
м. Луцьк	0,784	1	0,718	1		
м. Володимир-Волинський	0,717	2	0,685	2	0,643	2
м. Ковель	0,716	3	0,681	3	0,688	1
м. Нововолинськ	0,666	4	0,608	4	0,550	3
Вололодимир-Волинський	0,338	18	0,247	19	0,096	19
Горохівський	0,501	6	0,461	5	0,454	5
Іваничівський	0,353	16	0,299	15	0,103	18
Камінь-Каширський	0,420	12	0,380	10	0,466	4
Ківерцівський	0,469	9	0,341	13	0,229	13
Ковельський	0,339	17	0,323	14	0,164	14
Локачинський	0,474	8	0,388	9	0,289	8
Луцький	0,641	5	0,353	11	0,235	12
Любешівський	0,298	19	0,257	18	0,161	15
Любомльський	0,283	20	0,267	17	0,114	17
Маневицький	0,453	10	0,431	7	0,442	6
Ратнівський	0,372	14	0,346	12	0,244	10
Рожищенський	0,494	7	0,450	6	0,435	7
Старовижівський	0,417	13	0,280	16	0,146	16
Турійський	0,438	11	0,396	8	0,243	11
Шацький	0,370	15	0,353	11	0,283	9

Джерело: розраховано на основі даних табл. 2.

димир-Волинський, Іваничівський, Любешівський, Любомльський, Старовижівський райони. На основі розрахованого загального інтегрального показника бюджетної ефективності адміністративних районів Волині здійснено їх групування на чотири групи, що відображено в *табл. 4.*

Зважаючи на поділ адміністративних районів Волині на групи, що утворені згідно з нашим дослідженням, і тих районів Волинської області, які утворені у 2021 р. в умовах децентралізації, існують певні розбіжності. Зокрема, у 2021 р. на території Волинської області згідно з умовами децентралізації, утворено чотири адміністративні райони, а саме:

- Володимир-Волинський район (м. Володимир-Волинський, м. Нововолинськ, Іваничівський, Локачинський, Володимир-Волинський райони, Гайківська та Овлочинська сільська ради Турійського району);
- Камінь-Каширський район (Камінь-Каширський, Маневицький (крім Колківської ОТГ і Красновільської ОТГ), Любешівський райони);
- Ковельський район (м. Ковель, Ковельській, Любомльський, Старовижівський, Шацький, Ратнівський, Турійський (крім Гайківської та Овлочинської сільських рад), райони);
- Луцький (м. Луцьк, Луцький, Ківерцівський, Рожищенський, Горохівський райони, Колківська ОТГ і Красновільська ОТГ Маневицького району) [16].

В умовах децентралізації вагомим орієнтиром об'єднання районів була географічна складова. З огляду на групування адміністративних районів Волині за рівнем бюджетної ефективності, що здійснено в нашому досліджені (окрім ОТГ, що створені на Волині, їх дані не використовувалися в даному дослідженні), та утворені райони на території Волинської області у процесі децентралізації, можна засвідчити, що адміністративні райони з низьким рівнем бюджетної ефективності пропорційно розподілені між новоутвореними районами. Тобто, кожний із новоутворених районів включає адміністративні райони з низьким рівнем бюджетної ефективності, що компенсується наявністю адміністративного району з найвищим рівнем бюджетної ефективності або районів з високим рівнем бюджетної ефективності. Для прикладу, до Камінь-Каширського району, який є найменшим за чисельністю населення (135,480 тис. осіб) не входить адміністративний район з найвищим рівнем бюджетної ефективності, проте низь-

Таблиця 4

Групування адміністративних районів Волинської області за загальним інтегральним показником бюджетної ефективності

Група регіонів	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Найвищий рівень бюджетної ефективності	м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ	м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ	м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Нововолинськ
Високий рівень бюджетної ефективності	Луцький р-н	–	Горохівський р-н, Камінь-Каширський р-н, Маневицький р-н, Рожищенський р-н
Середній рівень бюджетної ефективності	Горохівський р-н, Камінь-Каширський р-н, Ківерцівський р-н, Локачинський р-н, Маневицький р-н, Рожищенський р-н, Старовижівський р-н, Турійський р-н	Горохівський р-н, Камінь-Каширський р-н, Локачинський р-н, Маневицький р-н, Рожищенський р-н, Турійський р-н	Ковельський р-н, Локачинський р-н, Ратнівський р-н, Шацький р-н
Низький рівень бюджетної ефективності	Володимир-Волинський р-н, Іваничівський р-н, Ковельський р-н, Любешівський р-н, Любомльський р-н, Ратнівський р-н, Шацький р-н	Володимир-Волинський р-н, Іваничівський р-н, Ківерцівський р-н, Ковельський р-н, Луцький р-н, Любешівський р-н, Любомльський р-н, Ратнівський р-н, Старовижівський р-н, Шацький р-н	Ківерцівський р-н, Володимир-Волинський р-н, Іваничівський р-н, Луцький р-н, Любешівський р-н, Любомльський р-н, Старовижівський р-н, Турійський р-н

Джерело: складено за даними табл. 3.

ка бюджетна ефективність Любешівського району буде компенсуватися високим рівнем бюджетної ефективності Маневицького та Камінь-Каширського районів. Зокрема, у новоутвореному Володимир-Волинському районі низька бюджетна ефективність Володимир-Волинського та Іваничівського районів буде перекриватися найвищим рівнем бюджетної ефективності м. Володимир-Володимир-Волинський і м. Нововолинськ. У новоутвореному, згідно з децентралізацією, Ковельському районі, який включає найбільшу кількість адміністративних території, розміщені три райони з низьким рівнем бюджетної ефективності, що буде компенсуватися найвищим рівнем бюджетної ефективності м. Ковель і середнім рівнем бюджетної ефективності Ковельського, Ратнівського та Шацького районів. Низька бюджетна ефективність Луцького та Ківерцівського районів буде покриватися найвищим рівнем бюджетної ефективності м. Луцька та високим рівнем бюджетної ефективності Рожищенського та Горохівського районів, які увійшли до новоутвореного Луцького району.

Загалом, у процесі аналізу та оцінки рівня бюджетної ефективності адміністративних районів Волині виявлено, що вагомими факторами її забезпечення є:

- обсяг власних доходів місцевих бюджетів та їх питома вага в загальному обсязі доходів;
- обсяг і частка податкових платежів у загальній величині власних доходів місцевого бюджету та у величині загального обсягу доходів місцевого бюджету;
- величина податкових платежів від сплати місцевих податків і зборів та їх питома вага в загальних податкових надходженнях до місцевого бюджету;
- обсяг міжбюджетних трансфертів та їх частка в загальній величні доходів бюджету;
- структура витрат, розподілених за функціональною ознакою, в загальній їх величині;
- співвідношення окремих видів доходів із окремими видами видатків, розподілених за функціональною ознакою;
- питома вага власних доходів у загальному обсязі видатків місцевого бюджету;
- рівень виконання місцевих бюджетів;
- досягнення оптимального співвідношення між видатками місцевого бюджету та показниками соціально-економічного розвитку окремої території.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищезазначене, варто відмітити, що результати проведеного аналітичного дослідження служать базою для розробки різних програм, управлінських рішень, націлених на забезпечення ефективності місцевих бюджетів, а також дозволяють виявити основні індикатори впливу на неефективне використання коштів на регіональному рівні з урахуванням особливостей розвитку окремої території. Майбутні дослідження в даному напрямку будуть націлені на формування управлінських рішень і розробку механізму управління коштами місцевих бюджетів з метою забезпечення бюджетної ефективнос-

ті та достатності фінансового забезпечення розвитку окремої території. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананенко С. А. Повышение эффективности бюджетж ных расходов с помощью аналитических возможностей БОР. *Финансы.* 2006. № 11. С. 14–21.
2. Васильева М. В. Оценка эффективности и результативности использования бюджетных средств при проведении финансового контроля. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. 2011. № 13. С. 24–34.
3. Возняк Г. В. Методичний інструментарій оцінювання бюджетного забезпечення регіону. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 110–120.
4. Hrubliak O. M., Karvatskyi M. V., Zhavoronok A. V. Methodical approaches to assess the efficiency of the budget process in Ukraine. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2. Ч. 2. С. 108–113. DOI : 10.25140/2410-9576-2018-2-2(14)-108-113
5. Костирко Л. А., Велентейчик Н. Ю. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Фінансовий простір*. 2016. № 1. С. 83–92. URL: https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1601/16klasmb.pdf
6. Lysiak L., Kachula S., Hrabchuk O., Filipova M., Kushnir A. Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. *Public and Municipal Finance*. 2020. Vol. 9. Is. 1. P. 48–59. DOI: http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.05
7. Лучка А. В. Бюджетний потенціал фінансової незалежності місцевого самоврядування : автореф. дис. … канд. екон. наук : 08.00.08. Тернопіль, 2009. 20 с.
8. Mahsun M. Measurement of Public Sector Perforf mance. Yogyakarta : BPFE, 2006.
9. Раделицький Ю. О., Пелехатий А. О., Квасній О. Р. Інтегральне оцінювання рівня бюджетної децентралізації регіонів України. *Вісник Львівського університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 55. С. 90–101.
10. Сухарев О. С. Бюджетные расходы, эффективность и приоритеты развития экономики. *Финансовый журнал*. 2015. № 1. С. 17–28. URL: https://www.nifi.ru/images/FILES/Journal/Archive/2015/1/statyi_2015_1/02_suharev.pdf
11. Hackett R. Program-target method. Washington : Barents Group. 1999.
12. Недопад Г. В. Методичні підходи оцінки бюджетної ефективності територій. *Modern Economics*. 2020. № 24. С. 125–131. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-20
13. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації : монографія. Луцьк : Надстир'я, 2007. 496 с.
14. Побурко Я. О., Данилко В. К. Часткові та комплексні статистичні оцінювання внеску регіонів України у соціально-економічний розвиток держави. *Регіональна економіка*. 2004. № 3. С. 121–139.
15. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області: URL: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/
16. Офіційний сайт Департаменту фінансів Волинської обласної державної адміністрації: URL: http://www.finance.voladm.gov.ua/category/c-19-54/

REFERENCES

Ananenko, S. A. "Povysheniye effektivnosti biudzhetnykh raskhodov s pomoshchyu analiticheskikh vozmozhnostey BOR" [Improving the Efficiency of Budget Expenditures Using the Analytical Capabilities of RBB]. *Finansy*, no. 11 (2006): 14-21.

Hackett, R. *Program-target method*. Washington: Barents Group, 1999.

Hrubliak, O. M., Karvatskyi, M. V., and Zhavoronok, A. V. "Methodical approaches to assess the efficiency of the budget process in Ukraine". *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 2, no. 2 (2018): 108-113. DOI : 10.25140/2410-9576-2018-2-2(14)-108-113

Kostyrko, L. A., and Velenteichyk, N. Yu. "Metodychni zasady kompleksnoho analizu finansovoi stiikosti mistsevykh biudzhetiv" [Methodical Bases of the Complex Analysis of Financial Stability of Local Budgets]. *Finansovyi prostir*, no. 1 (2016): 83-92. https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1601/16klasmb.pdf

Luchka, A. V. "Biudzhetnyi potentsial finansovoi nezalezhnosti mistsevoho samovriaduvannia" [Budget Potential of Financial Independence of Local Self-government]: *avtoref. dys. … kand. ekon. nauk : 08.00.08*, 2009.

Lysiak, L. et al. "Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine". *Public and Municipal Finance*, vol. 9, no. 1 (2020): 48-59. DOI: http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.05

Mahsun, M. *Measurement of Public Sector Performance*. Yogyakarta: BPFE, 2006.

Nedopad, H. V. "Metodychni pidkhody otsinky biudzhetnoi efektyvnosti terytorii" [Methodical Approaches to the Assessment of Budget Efficiency of Territories]. *Modern Economics*, no. 24 (2020): 125-131. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-20

Ofitsiinyi sait Departamentu finansiv Volynskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. http://www.finance.voladm.gov.ua/category/c-19-54/

Ofitsiinyi sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti. http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/

Poburko, Ya. O., and Danylko, V. K. "Chastkovi ta kompleksni statystychni otsiniuvannia vnesku rehioniv Ukrainy u sotsialno-ekonomichnyi rozvytok derzhavy" [Partial and Comprehensive Statistical Assessments of the Contribution of the Regions of Ukraine to the Socio-economic Development of the State]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3 (2004): 121-139.

Radelytskyi, Yu. O., Pelekhatyi, A. O., and Kvasnii, O. R. "Intehralne otsiniuvannia rivnia biudzhetnoi detsentralizatsii rehioniv Ukrainy" [Integral Assessment of the Level of Budget Decentralization of the Regions of Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia «Ekonomika»*, no. 55 (2018): 90-101.

Sukharev, O. S. "Biudzhetnyye raskhody, effektivnost i prioritety razvitiya ekonomiki" [Budgetary Expenditures, Efficiency and Development Priorities of the Economy]. *Finansovyy zhurnal*, no. 1 (2015): 17-28. https://www.nifi.ru/images/FILES/Journal/Archive/2015/1/statyi_2015_1/02_suharev.pdf

Vakhovych, I. M. *Finansova polityka staloho rozvytku rehionu: metodolohiia formuvannia ta mekhanizmy realizatsii* [Financial Policy of Sustainable Development of the Region: Methodology of Formation and Implementation Mechanisms]. Lutsk: Nadstyria, 2007.

Vasileva, M. V. "Otsenka effektivnosti i rezultativnosti ispolzovaniya biudzhetnykh sredstv pri provedenii finansovogo kontrolya" [Evaluation of the Efficiency and Effectiveness of the Use of Budgetary Funds During Financial Control]. *Finansovaya analitika: problemy i resheniya*, no. 13 (2011): 24-34.

Vozniak, H. V. "Metodychnyi instrumentarii otsiniuvannia biudzhetnoho zabezpechennia rehionu" [Methodical Instruments of Evaluation of Region's Budget Maintenance]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1 (2016): 110-120.